

ПРАВОВИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В ПРОЦЕСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Ілля ДІР

*аспірант кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Політичний діалог, за своєю суттю, є інструментом, що використовується сторонами або у двосторонньому, або у багатосторонньому форматі для прийняття узгоджених спільних рішень, зближення позицій, пошуку компромісів, залагодження конфліктів. Автори В.П. Кононенко та С.С. Здоровко у роботі «Міжнародний політичний діалог як основа інтеграції України до ЄС» зазначили, що міжнародний політичний діалог є політико-психологічним, економічним і політико-правовим процесом прийняття рішень шляхом узгодження позицій держав із складних проблем та забезпечення процесу їх впровадження. Розвиваючи тему умов політичного діалогу, зазначені автори дійшли висновку, що «Міжнародний політичний діалог є як однією з цілей асоціації України з ЄС, так і передумовою її підписання на стадії узгодження головних положень учасниками процесу. В умовах політичної кризи, зокрема, війни, без досягнення консенсусу з окремих проблемних питань і реалізації результатів міжнародного політичного діалогу отримати членство в ЄС неможливо»¹.

Однією з цілей асоціації в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зазначено «забезпечення необхідних рамок для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес»².

Відповідно, цілями самого політичного діалогу, Стаття 4 вищезазначеної Угоди визначає: поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності; сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності; посилення співробітництва та діалогу між

¹Кононенко, В.П., Здоровко, С.С. (2023) Міжнародний політичний діалог як основа інтеграції України до ЄС, Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології» випуск 43. С. 22-28.

²Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014) Офіційний вісник України. №75, том 1, стаття 2125. С. 83.

Сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, зокрема з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози; пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва між Сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті; зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ; розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки та оборони; сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів³.

Саме суверенітет і територіальна цілісність на сьогодні для України є ключовими питаннями національної безпеки. Відповідно до пункту третього частини третьої статті 3 Закону України «Про національну безпеку України», одним з фундаментальних національних інтересів України є інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами⁴.

Україна подала заявку на членство в ЄС 28 лютого 2022 року. У зв'язку з цією важливою подією – у своїх висновках від 24 червня 2022 року (European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions; CO EUR 21 CONCL 5) Європейська Рада, засудивши російську агресію проти України в її різних вимірах, зазначила, що твердо підтримує Україну та, що Європейський Союз продовжуватиме надавати рішучу підтримку загальній економічній, військовій, соціальній та фінансовій стійкості України, включаючи гуманітарну допомогу. У згаданих висновках, серед іншого, зазначено, що Європейська Рада, визнаючи європейську перспективу України, та те, що її майбутнє та майбутнє її громадян лежить у межах Європейського Союзу, вирішила надати Україні статус країни-кандидата⁵.

8 листопада 2023 року, у межах Пакета розширення (2023 Communication on EU Enlargement Policy), Європейська Комісія опублікувала свій Звіт про Україну, в якому рекомендувала розпочати переговори про вступ. Беручи до уваги результати, досягнуті з червня

³Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014) Офіційний вісник України. №75, том 1, стаття 2125. С. 83.

⁴ Про національну безпеку України (Закон України). № 2469-VIII (2018). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

⁵ European Council meeting (2022) – Conclusions. Brussels, 24 June 2022. EUCO 24/22. Вилучено з <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>.

2022 року за політичними критеріями, в рамках семи кроків та після них, Європейська Комісія дійшла висновку, що Україна достатньою мірою відповідає критеріям, пов'язаним зі стабільністю інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу до меншин і їхній захист, які (критерії) встановлені Копенгагенською Європейською Радою у 1993 році, за умови продовження зусиль щодо виконання реформ. На цій підставі Європейська Комісія рекомендувала Європейській Раді розпочати переговори про вступ з Україною⁶.

Переговори про вступ України до Європейського Союзу було відкрито у червні 2024 року. Відкриваючи переговори у червні 2024 року, під час Першої Міжурядової конференції (Ministerial meeting opening the Intergovernmental Conference on the Accession of Ukraine to the European Union (Luxembourg, 25 June 2024)), представники ЄС у робочому документі з питань приєднання (Accession Document) зазначили, що переговори про вступ, які розпочинаються, будуть напруженими та вимогливими⁷.

Слід звернути увагу на один з важливих моментів Вступної заяви ЄС щодо переговорів про вступ (EU Opening Statement for accession Negotiation), який свідчить про тривалість у часі політичного діалогу між Україною та ЄС, зокрема було підкреслено, що на момент надання країні статусу кандидата Україна вже тоді була близьким партнером Європейського Союзу. З 2009 року Україна є частиною Східного партнерства. Угода про асоціацію, яка також включає широкомасштабну поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі є основою для широкої співпраці в широкому колі сфер. Україна продовжує виконувати свої зобов'язання за Угодою про асоціацію, і політичний діалог розвивається, зокрема в рамках органів Угоди про асоціацію⁸.

У Звіті по Україні від листопада 2025 року (Ukraine 2025 Report, 2025 Communication on EU enlargement policy), зокрема було зазначено про завершення у вересні 2025 року двосторонніх зустрічей з питань скринінгу та про прийняття Україною 14 травня 2025 року дорожніх карт щодо верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій, а також плану дій щодо національних меншин та свою переговорну позицію щодо Кластера 1⁹.

⁶ 2023 Communication on EU Enlargement Policy. European Commission. (2023). Brussels, 8.11.2023 COM(2023) 690 final. Вилучено з https://enlargement.ec.europa.eu/2023-communication-eu-enlargement-policy_en#files.

⁷ General EU position. Ministerial meeting opening the Intergovernmental Conference on the Accession of Ukraine to the European Union (2024). Brussels. AD 9/24. Вилучено з <https://www.consilium.europa.eu/media/hzmfwlji/public-ad00009en24.pdf>.

⁸ General EU position. Ministerial meeting opening the Intergovernmental Conference on the Accession of Ukraine to the European Union (2024). Brussels. AD 9/24. Вилучено з <https://www.consilium.europa.eu/media/hzmfwlji/public-ad00009en24.pdf>.

⁹ 2025 Communication on EU enlargement policy. (2025). Brussels, 4.11.2025 SWD (2025) 759 final. Вилучено з https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en.

Європейська комісія зазначила, що цей прогрес, досягнутий, незважаючи на виклики російської агресії, свідчить про тверду відданість України своєму європейському майбутньому. Звісно, що на деякі елементи, що викликають стурбованість ЄС, зокрема, щодо забезпечення функціонування незалежної антикорупційної системи, було звернуто увагу. І знову було акцентовано увагу на тому, що регулярний політичний та економічний діалог між ЄС та Україною також продовжувався, зокрема через Угоду про асоціацію та Зону поглибленої та всеохоплюючої вільної торгівлі, а також спільні органи в рамках Угоди.

Важливість набуття членства України в ЄС особливо загострилася у період повномасштабного вторгнення держави-агресора РФ в Україну. Необхідним є не лише виконання Україною відповідних зобов'язань на шляху повноправного членства в ЄС, а й підтримка державами-членами ЄС самих українських прагнень. Дуже актуальним у цьому зв'язку залишається інститут головування держав-членів ЄС у Раді ЄС і відповідно, підтримка політичного діалогу. У січні – червні 2026 року у Раді ЄС головуватиме Республіка Кіпр. У Пріоритетах (Priorities) головування Республіки Кіпр у Раді Європейського Союзу, яке проходить під гаслом «Автономний Союз. Відкритий для світу» (An Autonomous Union. Open to the world.) зазначено, що Україна буде центральним пріоритетом. Головування продовжуватиме просувати дипломатичну, політичну, економічну та військову підтримку України з боку ЄС. Підтримка ЄС зусиль України щодо справедливого та міцного миру з повною повагою до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності країни у межах її міжнародно визнаних кордонів залишатиметься непохитною¹⁰.

Під час зустрічі, 27 січня 2026 року, з послом Республіки Кіпр в Україні Міністр закордонних справ України А.Сибіга зазначив, що Україна розглядає інтеграцію до ЄС як частину безпекових гарантій та важливий елемент для встановлення сталого миру в Європі і розраховує на плідну співпрацю з партнерами на цьому шляху під час кіпрського головування.

Виділяючи пріоритетність питань, що пов'язані з Україною під час кіпрського головування, автор В.Орлик у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що Кіпр «демонструє чітку трансформацію своєї позиції – перехід від фінансового хабу для російських капіталів до активного прибічника санкційного тиску та євроінтеграції України. Ключове завдання Нікосії – досягнення «технічного прискорення» переговорного

¹⁰ Priorities "An Autonomous Union. Open to the World". Cyprus Presidency Council of the European Union. (2026). Вилучено з <https://cyprus-presidency.council.europa.eu/en/programme/priorities/>.

процесу, що має забезпечити Україні чітку Дорожню карту для закриття переговорних розділів до 2027 р.»¹¹.

Під час дводенного саміту ЄС у Брюсселі (19 – 20 березня 2026 року) Європейська Рада ухвалила висновки щодо України, Близького Сходу, конкурентоспроможності та єдиного ринку, європейської оборони та безпеки, міграції, багатосторонності та інших питань. Також Європейська Рада провела обмін думками з Президентом України Володимиром Зеленським і обговорила останні події щодо України, основні положення цих обговорень були викладені у документі EUCO 2/26 (Subject: European Council meeting (19 March 2026) – Ukraine), який був підтриманий 25 главами держав або урядів. У цьому документі висловлюється тверда підтримка України, зокрема зазначається, що «в умовах п'ятого року агресії Росії проти України Європейська Рада підтверджує свою незмінну тверду та непохитну підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Європейський Союз продовжуватиме надавати, у координації з односторонніми-партнерами та союзниками, всебічну політичну, фінансову, економічну, гуманітарну, військову та дипломатичну підтримку Україні та її народу»¹².

Політичний діалог здійснюється у різних форматах від засідань, консультацій, використання дипломатичних та військових каналів до контактів з третіми країнами на різних рівнях. Відповідно до статті 460 Угоди про асоціацію, політичний діалог та діалог з питань політики на найвищому рівні між Сторонами відбувається на рівні самітів. Засідання в рамках самітів проводяться, як правило, один раз на рік. Під час самітів здійснюється загальний нагляд за виконанням цієї Угоди, а також обговорення будь-яких двосторонніх або міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес¹³.

Під час проведення самітів, як правило, обговорюються питання виконання положень Угоди про асоціацію. Делегацію України на такій зустрічі очолює Президент України, делегацію Європейського Союзу очолює Президент Європейської Ради та Президент Європейської Комісії.

¹¹ Орлик, В. (2026). Стратегічні пріоритети головування Кіпру в Раді ЄС (січень – червень 2026 р.). Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД. Вилучено з https://niss.gov.ua/sites/default/files/2026-01/az_golovuvannya-kipru-v-es_220126.pdf.

¹² European Council meeting (2026) – Ukraine. Brussels. EUCO 2/26. Вилучено з <https://www.consilium.europa.eu/media/jjnjakw1/en-20260319-text-ukraine.pdf>.

¹³ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014) Офіційний вісник України. №75, том 1, стаття 2125. С. 83.